

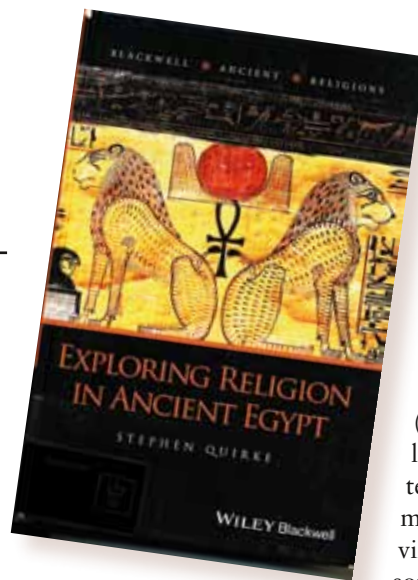
Boganmeldelser

Lise Manniche

Stephen Quirke
Exploring Religion in Ancient Egypt
Oxford 2015
Hardback 482 kr; paperback 237 kr;
ebook pluspris 159 kr.

Der er nogen bøger man kommer tilbage til igen og igen, efter at man har læst dem første gang. Et klassisk eksempel er Barry Kemp's *Ancient Egypt. Anatomy of a Civilisation*, både første udgave fra 1989 og den kraftigt reviderede udgave fra 2006. Et andet er Jan Assmann's *The Mind of Egypt. History and Meaning in the Time of the Pharaohs* fra 1996 med engelsk oversættelse fra 2002. Begge er meget mere end en gennemgang af Ægypten historie fra A-Z. En tredje, der har potentialet, er den, der præsenteres her.

Stephen Quirke har skrevet en tankevækkende bog, der ser på begrebet religion på en ny måde. "Ancient Egyptian Religion" – det lyder bekendt. Men hvad er religion? Og hvad er Egypt? Og hvad er specifikt "ancient Egypt"? Det er de begreber, der tages op i det første kapitel. Med vores europæiske baggrund har vi bestemte forestillinger, der knytter sig til templerne og præsternes og kongens rolle i det univers. Men hvordan definerede ægypterne selv deres plads i verden og deres indbyrdes relationer? Som regel bygger vi vores opfattelse af dem på store monumenter, kendt fra berømte lokaliteter, og på skriftlige kilder, som ofte selv er afskrifter og kopier af ældre forlæg, men som vi dog har en ret ubegrænset tillid til. Der er dog andre kilder at anvende, og det arkæologiske materiale og de langt mindre spektakulære fund bør endevendes for at vurdere, om disse mere beskedne levn afspejler det større billede. Teksters fundsted og sociale sammenhæng er vigtig, og det lægges der vægt på i denne bog. Yderligere bør man se på andre såkaldt primitive kulturer, gamle såvel som nye, for at finde paralleller og inspiration, således som det også har været praktiseret af enkelte ægyptologer i løbet af det sidste 100 år. Ved at tage alle disse elementer i betragtning kan vi danne os et mere fuldstændigt, ja et holistisk, billede af, hvad religion og tro betød.

Tid og sted har behov for en nærmere definition. Quirke's øvre grænse går ved tidlig historisk tid omkring 3000 f.Kr. Han sætter den nedre grænse ved 525 f.Kr. og persernes erobring, der markerede begyndelsen til flere hundrede års fremmed indflydelse på den indfødte tankegang. "Det Røde Land" (ørkenen) og "Det Sorte Land" (Nildalen) havde diametralt modsatte levetilstande at byde på, og naturens kræfter, dvs. primært oversvømmelsen eller manglen på samme, havde forskellig indvirkning på beboerne i de to områder, ligesom der var forskel på at leve i byen og på landet. Hvor der er templer og andre større

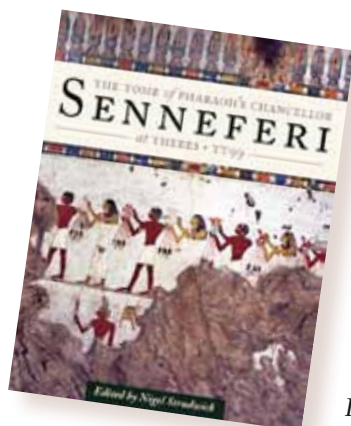
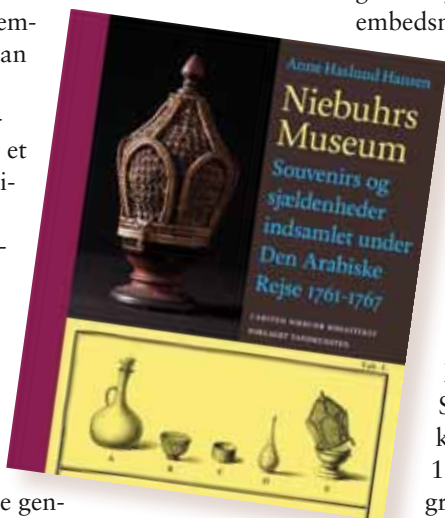
monumenter bevaret varierer meget fra dynasti til dynasti, og ændringer i gravskikke påvirker, hvad der er tilgængeligt på gravpladserne. Forholdene og aspirationerne for de døde afspejler i høj grad det liv, der blev levet på de forskellige lokaliteter til forskellig tid. Det er således problematisk at tale om "det gamle Ægypten" som en homogen masse. Når dertil kommer, at ægypterne ikke havde en "bog", der lå til grund for deres tro, er det derfor en kompliceret opgave at forholde sig til ægyptisk religion. I hele bogen opererer Quirke med begrebet *Kemet*, hvilket er Det Sorte Land, dvs. primært Nildalen, indenfor den givne periode.

Kapitel 2 gennemgår forskellige menneskelige forhold i Kemet, og hvordan de kan ritualiseres og sættes i en større sammenhæng. Det gælder især fødsel og død og de forskellige stadier derimellem, hvor et menneskes liv breder ud. Det drejer sig om at se det store i det små – eller som kapitlet hedder: "Finding the sacred in space and time".

De øvrige kapitler tager udvalgte, kendte emner op, men med nye indfaldsvinkler og rig anvendelse af arkæologiske kilder og andet materiale: Myter, tempelarkitektur og festivaler; Kaos og ødelæggelse; At opføre sig ordentligt (at leve ifølge *maat*); At have det godt (fysisk og psykisk); At blive til et evigt væsen (er der forskel mellem det, der hører til livet på jorden og i det hinsides?). Kapitlerne kan overlape, og det viser, at vi ikke skal sætte for rigide skillelinjer. Hovedtesen er, at vi ægyptologer i alle forhold skal være opmærksomme på vores egen historiefortælling, se den store sammenhæng og ikke fordreje de kilder, vi forlader os på for at prøve at forstå det sælsomme land.

Anne Haslund Hansen
Niebuhrs Museum. Souvenirs og sjældenheder fra Den Arabiske Rejse 1761-1767
Forlaget Vandkunsten 2016
260 s., 349,95 kr.

Carsten Niebuhr var den eneste deltager, der vendte hjem fra den ambitiøse ekspedition med destination Yemen. Ud over sine notater og tegninger hjemsendte og hjembragte han en samling af oldsager, naturalier, manuskripter og etnografica, et mikrokosmos af kuriositeter, som senere blev spredt i forskellige samlinger. Størstedelen af oldsagerne befinder sig på Nationalmuseet. Nu har Anne Haslund Hansen samlet erhvervelserne igen som et virtuelt museum i en udsøgt publikation. Alle genstande er fotograferet på ny, og nogle af dem beskrives her for første gang. Resultatet er en fascinerende, kulturhistorisk beretning om en pioner blandt de tidlige rejsende, som på sin vej passerede gennem oldtidens legendariske lande. Det interessante ved genstandene er ikke deres arkæologiske eller kunstneriske værdi, men det faktum, at de blev samlet af Niebuhr på et så tidligt tidspunkt og under så traumatiske omstændigheder. Det har været spændende at skrive dette værk, og det er ikke mindre fascinerende at læse det.

Nigel Strudwick (red.)
The Tomb of Pharaoh's Chancellor Senneferi at Thebes (TT99)

Oxford 2016
432 s., £ 70,-
<http://www.oxbowbooks.com/>

Det er ikke hver dag, der foreligger en ny bog om en thebansk embedsmandsgrav. Det er et umådeligt tidskrævende arbejde at udgrave sådan en, at registrere alle fundene og at fotografere vægudsmykningen og gengive den i stregtegning og endelig forfatte en tekst, der får det hele til at gå op i en højere enhed. Nigel og Helen Strudwick og forskellige kolleger arbejdede i årene 1992-2002 i Senneferis grav i Sheikh Abd el-Qurna på vestbredden af Luxor. Senneferi var ansat som kansler ved Tuthmosis III's hof c. 1430 f.Kr., og hans grav ligger oppe på klippesiden blandt de bedste i nekropolen fra det 18. dynasti. Publikationen er i to bind, og her er det første. Vi får baggrunden for Senneferis liv og karriere, gravens historie fra anlægning i oldtiden til udforskning i nyere tid samt en gennemgang af dens vægudsmykning. De fund, der blev gjort i den, kan synes beskedne, men også de har en historie at fortælle om den tids gravskikke.

Sussi Bech og Ingo Milton
Aziru. Skæbnen og Aziru. Den hornede gud
Forlaget Eudor 2016
80 og 78 sider. 259,50 kr. pr. bind.

Fortællingen om Aziru foregår i Levanten omkring det 13. årh. f.Kr., på samme tid som et handelskøb led skibbrud ved Ulu Burun ved den tyrkiske kyst. Som det også fremgår af det supplerende, faktuelle materiale sidst i hvert bind, har dette været en af inspirationskilderne. Bøgerne henvender sig til børn i 10-14-årsalderen. Aziru anklages for giftdrabet på skatmesteren og flygter til et skib i havnen, der bringer ham ud på en eventyrlig rejse, hvor mange farer lurer. Hjulpet af en magisk kniv og en dejlig pige er der dog en lykkelig slutning i vente. Intrigerne er troværdige, teksten mundret, og Sussi Bechs illustrationer understreger dramatikken og er som altid fyldt med præcise detaljer.